

Fiche financiële beleidsvoering en bedrijfsvoering

Versie 15 juli 2020, Ministerie van Financiën, Begrotingszaken/BBH

Ontvangsten van het Rijk

Inleiding

Dit fiche verschaft inzicht in de soorten ontvangsten van het Rijk. Ontvangsten zijn financiële middelen die het Rijk ontvangt.

Budgetrecht en allocatie

Artikel 105, eerste lid van de Grondwet regelt dat de uitgaven en ontvangsten bij de wet moeten worden vastgesteld. Dit is ter borging van het budgetrecht van het parlement. De uitgaven en ontvangsten van het Rijk worden in de ontwerpbegrotingen (begrotingswetsvoorstellen) opgenomen en voor autorisatie aan het parlement voorgelegd. Het budgetrecht van het parlement geldt dus ook voor de ontvangsten. Ook de voorstellen voor de belastingwetten om belasting aan de burgers te kunnen opleggen worden op grond van artikel 104 van de Grondwet door het parlement vastgesteld. Het verschil met de raming van uitgaven is dat de autorisatie van de ramingen van de ontvangsten van het Rijk niet aan een maximum zijn gebonden. De geautoriseerde bedragen voor de uitgaven op begrotingsartikelen gelden wel als maximum (artikel 2.3, derde lid, van de CW 2016).

Na autorisatie van het parlement vormen de geraamde ontvangsten in de begrotingswetten de ontvangsten van het Rijk die als taakstelling moeten worden gerealiseerd. Anders dan de autorisatie van uitgaven, is de strekking van de autorisatie van ontvangsten door de Staten-Generaal niet die van een maximum waarboven niet meer ontvangen zou mogen worden. In de bepaling van het begrotingssaldo en de schuldpositie lopen de ontvangsten wel mee als taakstellend te ontvangen bedragen.

In beginsel zijn alle ontvangsten van het Rijk bestemd voor dekking van de uitgaven van het Rijk. Bij het jaarlijkse begrotingsproces wordt een afweging gemaakt, waaraan de beschikbare middelen komend jaar zullen worden besteed (allocatie van middelen). Daarbij worden ook meerjarige afspraken gemaakt.

Op dat beginsel gelden echter een aantal uitzonderingen op basis van wettelijke en niet-wettelijke regels.

Wettelijke regels bepalen dat bepaalde ontvangsten vooraf worden aangemerkt voor de dekking van specifieke (collectieve) voorzieningen of specifieke uitgaven (oormerking). Dit is bijvoorbeeld het geval voor begrotingsfondsen, zoals de Gemeente en- Provinciefonds, waarvoor jaarlijks een bepaald deel van de belastingopbrengsten aangewend worden. De ontvangsten van deze begrotingsfondsen worden daardoor buiten de jaarlijkse algemene beleidsafweging gehouden. Ook is mogelijk dat het als een specifieke uitgave wordt aangemerkt voor aanschaf van bijvoorbeeld financiële activa, zoals aankoop van staatsdeelnemingen. Dit kan op basis van een beleidsmatige afspraak of middels een middelenafpraak voor aanschaf van bijvoorbeeld materiële activa, zoals schepen of vliegtuigen.

Toelichting ontvangsten

Ontvangsten uit belastingheffing worden in beginsel gebruikt ter financiering van de rijksuitgaven in het algemeen. De voornaamste bron van ontvangsten zijn de belastingontvangsten. Naast belastingontvangsten kent het Rijk ook allerlei niet-belastingontvangsten (nbo's) waarvan er veel ook aan het Rijk toekomen.

Ontvangsten bestaan dus uit diverse wettelijke en niet wettelijke bronnen, te weten:

1. de belastingen;
2. heffingen anders dan belastingen (ook wel bestemmingsheffingen), zoals de sociale premies en retributies;
3. ontvangsten van deelnemingen, verstrekte garanties en rente en aflossingen van verstrekte leningen;

Disclaimer: Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.

4. uit verkoop van activa (financiële activa en materiële activa);
5. uit exploitatie/ beheer van materiële activa;
6. uit subsidies en bijdragen EU en andere supranationale overheden;
7. uit tekort- en herfinanciering, schatkistbankieren, deposito's etc.

Ad 1

Belastingen zijn verplichte heffingen door het Rijk op basis van wetten ten behoeve van algemene collectieve voorzieningen. Reden is dat artikel 104 van de Grondwet regelt dat de belastingen van het Rijk bij wet worden geheven. Een voorbeeld van belasting op basis van een wet is de Wet op de Inkomstenbelasting 2001.

Ad 2

Heffingen zijn verplichte betalingen door de inwoners aan de overheid voor wettelijk geregelde specifieke collectieve voorzieningen of specifieke collectieve doelen waarvan gebruik verplicht is (geen individuele tegenprestatie). Voorbeelden hiervan zijn milieuheffingen op basis van milieuwetgeving.

Er zijn ook bestemmingsheffingen voor een individuele tegenprestatie van de overheid waarvan het gebruik en betaling verplicht is. Daarbij is te denken aan de sociale premies (WW, WAO etc.) en premie voor de zorgverzekeringen (Zvw, Wlz).

Als heffing zijn er ook retributies voor een specifieke, individuele tegenprestatie van de overheid waarvan het gebruik en betaling niet verplicht is, zoals de leges voor paspoorten en rijbewijzen.

Ad 3

Bij ontvangsten uit staatsdeelnemingen, verstrekte leningen en garanties gaat het om ontvangen dividenden, rente, fees en aflossingen.

Ad 4

Ontvangsten uit verkoop van financiële activa vloeien voort uit het verrichten van diverse privaatrechtelijke handelingen. Bij ontvangsten van vlottende financiële activa is te denken aan ontvangsten uit verkoop van een staatsdeelneming.

Voorbeelden van ontvangsten uit materiële activa betreffen ontvangsten uit verkoop van overtollige roerende zaken, zoals schepen, vliegtuigen, vastgoed, zoals rijksgebouwen.

Ad 5

Voorbeelden van ontvangsten uit exploitatie en/of de verkoop van materiële activa zijn de onroerende activa (vastgoed) en roerende activa (zoals natuurlijke grondstoffen) de pachten van gronden, huren van rijksgebouwen, aardgasbaten en exploitatie tankstations.

Bij deze bronnen van ontvangsten is in de praktijk vaak geen sprake van een wettelijke regeling anders dan dat het Rijk eigenaar is.

Ad 6

Bij subsidies en bijdragen vanuit de EU gaat het om de ontvangsten uit subsidies en bijdragen van internationale organisaties. Het betreft vooral bijdragen uit EU-structuurfondsen. De specifieke bestemming wordt door de EU bepaald.

Ad 7

Dit betreft de ontvangsten uit treasury-activiteiten, tekortfinanciering, herfinanciering van lopende schuld en schatkistbankieren.

Concrete voorbeelden zijn: opgenomen staatsleningen en kredieten, geplaatste rc-gelden en deposito's door derden, rente van derden over verstrekte schatkistleningen, rc-kredieten en ontvangen aflossingen daarvan.

Niet aan het Rijk *toebehorende* ontvangsten maar aan het Rijk *toevertrouwde* gelden zijn bijvoorbeeld de premieontvangsten die de Belastingdienst int ten behoeve van de Sociale fondsen. Het Rijk fungeert dan als doorgeefluik.

Disclaimer: Dit fiche is een informatief document ter toelichting van enkele comptabele onderwerpen. Het dient dus alleen als hulpmiddel en heeft **geen** status van juridische regelgeving of bestuurlijke afspraak.